

Б. Патон, президент НАН України, академік НАН України:

«...Сьогодні ефективний розвиток науки в Україні гальмується цілим комплексом проблем. Стан, у якому опинилася вітчизняна наука, без перебільшення є незадовільним. Навіть, я б сказав, критичним. Якщо бюджетне фінансування науки стає нижчим за 0,3 % ВВП, це призводить до неабияких руйнівних наслідків. А у нашій державі така тенденція зберігається вже багато років. Та найгірше, що за роки незалежності так і не вдалося створити сприятливий інноваційний клімат, коли підприємства зацікавлені в налагодженні тісних зв'язків з науковими установами і впровадженні нових технологій. Усім відомо, що інновації не дають миттєвої фінансової віддачі. Тут потрібні роки. Ось чому так важливо запровадити на державному рівні пряме стимулювання інноваційної діяльності. Сьогодні його немає. Звичайно, є потужні підприємства, які розуміють, що без новітніх науково-технічних розробок вони втратять конкурентоспроможність на ринку. З Академією тісно співпрацюють Державне підприємство «Антонов», ДП «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля», енергетична компанія України ДТЕК та деякі інші. Але якщо брати загальну тенденцію в масштабах усієї країни, як би це гірко не звучало, попит на інновації відсутній.

Українські вчені поки що мають потужний потенціал. Навіть в умовах обмеженого фінансування їм вдається отримувати вагомі результати. І є що запропонувати виробничій сфері та інвесторам. Але багато розробок залишаються на рівні дослідних зразків. Уявімо, яких результатів могла б досягти українська наука за належного державного фінансування (хоча б на визначеному законодавством рівні 1,7% ВВП) і в умовах сприятливого інноваційного клімату. І якого сильного поштовху це надало б вітчизняній економіці.

Далі. Інноваційній діяльності установ Академії та, відповідно, збільшенню позабюджетних надходжень до них значною мірою перешкоджають деякі недоліки бюджетного та податкового законодавства. Поясню. Податковим кодексом України наукові організації НАН України, що фінансуються з Держбюджету, визначено як неприбуткові установи. При цьому ігнорується той факт, що багато в чому бюджет інститутів поповнюється завдяки виконанню договорів і контрактів. Доходи наукових організацій від госпдоговірної тематики зараховуються до державного бюджету в так званий спеціальний фонд, який не є захищеною статтею бюджету з усіма відповідними наслідками – казначейство може не пропускати до оплати рахунки або оплачувати їх несвоєчасно. Порушення умов виконання контрактів, у тому числі з іноземними замовниками,

підриває довіру до наших інститутів, не сприяє підвищенню престижу української науки і країни в цілому.

Крім того, з огляду на статус бюджетних і неприбуткових організацій, наукові установи Академії позбавлені права запозичення в будь-якій формі кредитів і не можуть мати власних обігових коштів, які зазвичай формуються за рахунок прибутку від здійснення господарської діяльності. Тому виконання договорів і контрактів неможливе без 100 % передоплати. Однак більшість замовників згодні укладати договори лише на умовах оплати за актом виконання робіт без будь-якого авансування.

Враховуючи це, існує необхідність на законодавчому рівні спростити для бюджетних наукових установ та організацій НАН України, процедуру розпорядження коштами спеціального фонду бюджету за принципом фінансової самостійності. Важливо також надати бюджетним науковим установам право відкривати рахунки у банках України для обслуговування власних надходжень.

Як бачимо, проблеми є, але спільними зусиллями наукової сфери, органів влади і комерційних структур потрібно робити все можливе, щоб їх вирішити.

...Поповнення наукової сфери талановитою молоддю – ще одне важливе питання, яке постійно перебуває в центрі уваги Академії. Адже тільки за наявності достатньої кількості молодих кадрів може йти мова про майбутнє вітчизняної науки.

Хочу сказати, що за участі Національної академії наук України в нашій державі створено систему цільової фінансової підтримки молодих науковців. Маю на увазі гранти, премії, стипендії. Приємно, що з січня 2013 року було збільшено розміри стипендій Президента України для молодих учених.

Зі свого боку Академія всіляко підтримує участь молодих учених у різноманітних конкурсах, що проводяться центральними органами державної влади. Так, у 2013 р. молоді науковці НАН України здобули 15 премій Президента України, 4 премії Кабінету Міністрів України, 18 грантів Президента України. Також молоді вчені Академії взяли активну участь у конкурсах на здобуття премій Верховної Ради України, підсумки яких ще не підбито.

Наведу деякі приклади підтримки молодих науковців, що реалізуються у НАН України. Один з них – видавничий проект «Наукова книга. Молоді вчені». Його сенс полягає в тому, що молоді науковці виборюють право опублікувати монографію у провідному науковому видавництві країни – «Науковій думці» у межах виконання державного замовлення Академії на випуск видавничої продукції. Цього року для видання за цим проектом було

відібрано п'ять робіт. Також серед заходів, які вживає НАН України, – присудження щорічних премій Академії кращим молодим ученим, заслуховування їхніх повідомлень на засіданнях Президії НАН України з передбаченням подальшого фінансування видання їхніх праць.

Разом з тим, головними проблемами наукової молоді, які потребують кардинального вирішення, залишаються забезпечення житлом, придбання новітнього наукового обладнання, підвищення оплати праці. Звичайно, тут усе залежить тільки від активного сприяння з боку держави» *(Кузьменко Т. За підсумками року (інтерв'ю президента НАН України академіка Б. Є. Патона) // Вісник НАН України. – 2014. – № 1. – С. 7–8)*